

Istoria lumii în date

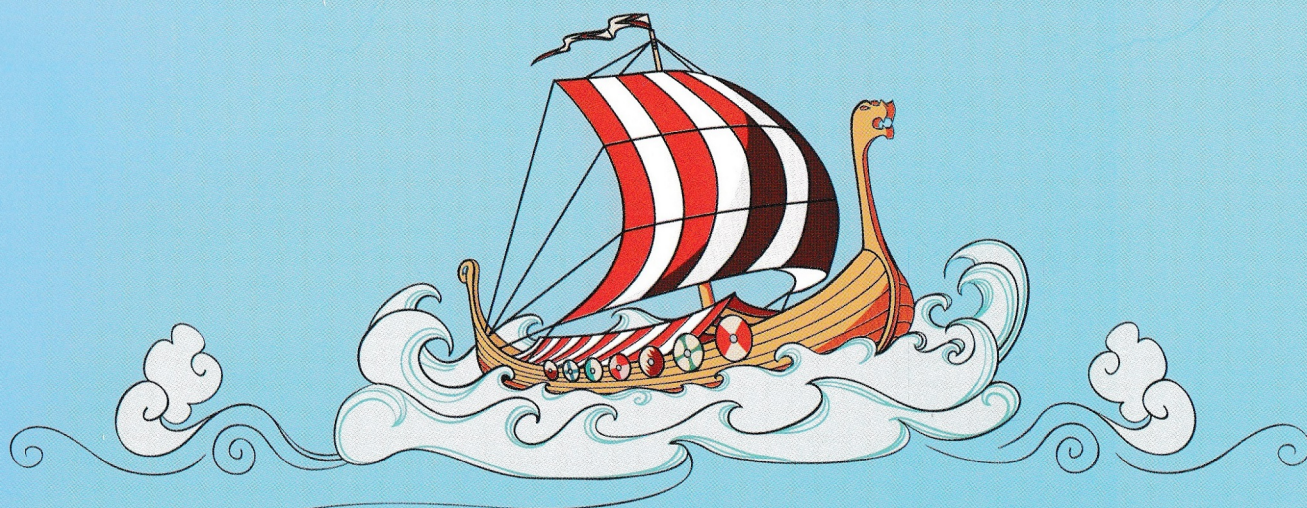
De la Epoca Pietrei
până în anul 2000

Jane Chisholm

Concepție grafică: Keith Newell, Mike Olley, Melissa Alaverdy, Robin Farrow, Julia Rheam

Consultant istorie: dr. Anne Millard

Coordonator grafică: Stephen Wright

Ilustrații: Susanna Addario, Philip Argent, Gary Bines, Simone Boni, Stephen Conlin,
David Cuzik, Peter Dennis, Luigi Galante, Jeremy Gower, Nicholas Hewetson,
Ian Jackson, Colin King, John Lawrence, Joseph McEwan, Justine Torode,
Evie Safrewicz, Claudia Saraceni, Ross Watton, Gerald Wood, David Wright

Hărți: Jeremy Gower

3 Cum se folosește această carte

5 Lumea antică

6 10 000 î.H.

8 2000 î.H.

10 1000 î.H.

12 500 î.H.

14 250 î.H.

16 1 D.H.

19 Evul Mediu

20 501

22 701

24 901

26 1001

28 1101

30 1201

32 1250

34 1301

36 1350

38 1401

40 1450

43 Secolul al XVI-lea

44 1501

46 1525

48 1550

50 1575

53 Secolul al XVII-lea

54 1601

56 1620

58 1640

60 1660

62 1680

65 Secolul al XVIII-lea

66 1701

68 1720

70 1740

72 1760

74 1780

77 Secolul al XIX-lea

78 1801

80 1820

82 1840

84 1860

86 1880

89 Secolul XX

90 1901

92 1915

94 1930

96 1940

98 1950

100 1960

102 1970

104 1980

106 1990

108 1996

110 Glosar

112 Regi și regine

116 Indice

128 Credite fotografice

piramidele de la Gizeh, Egipt,
 construite în cea 2500 î.H.

LUȚMEȐ ANTICȐ

10 000 Î.H.—500 D.H.

capra sălbatică

10 000 î.H.

PRIMII PICTORI

Primii artiști pe care-i cunoaștem au fost europenii din paleolitic (Epoca Pietrei vechi). Pe pereții unor peșteri din regiunea franceză Dordogne și din Pirineii spanioli au fost descoperite reprezentări de animale – inclusiv bizoni, reni, cai și scene de vânătoare – datând din cca 35 000–18 000 î.H.

bizon – pictură murală din peștera Lascaux, Dordogne, Franța

cca 6000 î.H. Grupuri de agricultori veniți poate din Turcia ajung în Creta, în Grecia continentală și pe insulele din Marea Egee.

cca 6000–5000 Localitatea de la Lepenski Vir, pe malul sârbesc al Dunării

cca 6000–4000 Agricultură se răspândește în tot vestul și nordul Europei.

cca 4500–1500 În Malta, Bretania, Peninsula Iberică (Spania și Portugalia) și pe insulele britanice se construiesc monumente masive de piatră (temple, morminte, monumente circulare).

cca 4000 În Balcani începe prelucrarea cuprului.

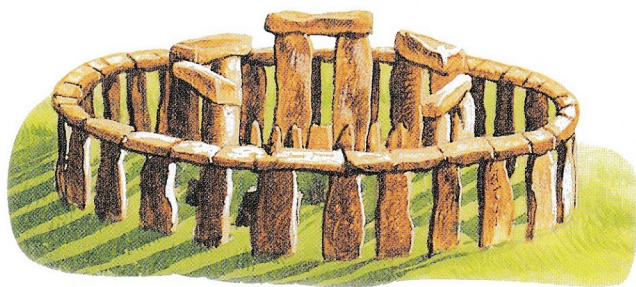
cca 3800 Este construit Sweet Track (Drumul Sweet), unul dintre primele drumuri pietonale din Anglia, lung de 1,8 kilometri.

cca 3500 La Tarxien, pe insula Malta, este ridicat primul dintr-o serie de câteva temple.

cca 3200 În nord-vestul Europei se construiesc cercuri din pietre.

cca 3100 Pe insulele Orkney ia naștere satul Skara Brae, construit din piatră locală.

cca 3000–1500 Construcția cercului din blocuri de piatră de la Stonehenge, în Anglia

Stonehenge, cel mai spectaculos monument megalitic de pe insulele britanice

cca 3000 Pe insulele din Marea Egee se cultivă măslina, viță-de-vie și cereale.

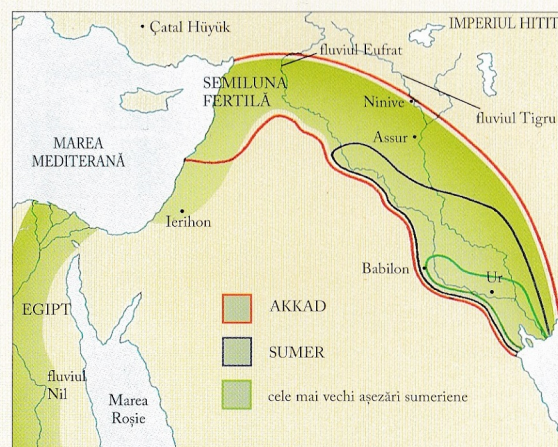
cca 2500 Este practicat comerțul cu bronz, obsidian (rocă vulcanică sticloasă) și cremene.

cca 2500–2000 În nordul Europei se răspândește cultura ceramicii șnurate și cultura vaselor campaniforme.

2001 î.H.

PRIMII AGRICULTORI

Oamenii preistorici erau nomazi: se mutau din loc în loc, vânau și se hrăneau cu plante sălbatice. Agricultură a apărut probabil în jurul anului 10 000 î.H. într-o regiune din Orientul Apropiat numită Semiluna Fertilă (vezi harta). Pe măsură ce o practicau tot mai mult, oamenii au început să-și facă locuințe permanente, și așa au apărut primele sate și orașe, precum Ierihonul sau Çatal Hüyük (vezi mai jos).

cca 8000 î.H. Ierihonul, în Iordania, are cca 2 000 de locuitori.

cca 7000 Se practică olăritul, torsul, țesutul și baterea metalelor cu ciocanul.

cca 6250–5650 Çatal Hüyük, în Turcia, are cca 5 000 de locuitori.

cca 4000 Oamenii învață să extragă cupru și aur.

MESOPOTAMIA

Una dintre primele civilizații s-a născut în Mesopotamia, o regiune fertilă între fluviile Tigris și Eufrat, în Irakul de azi. Din cca 4000 î.H. aici s-au dezvoltat orașe dotate cu clădiri publice impresionante și organizate potrivit unor sisteme legale și politice. În Sumer, în sudul Mesopotamiei, au fost inventate roata și scrierea cuneiformă. Între 3100 și 2800, în jurul cetăților Ur, Eridu și Uruk s-au format mici state.

coliere de aur și pietre semiprețioase

pumnal de aur cu teacă

obiecte de preț din mormintele regale sumeriene din Ur, cca 2500 î.H.

cca 3500 În Sumer se inventează roata.

cca 3300 Sumerienii încep să folosească scrierea.

cca 2350–2150 În Mesopotamia ia naștere regatul akkadian.

cca 2100 Ur cucerește Sumerul și Akkadul. În cetatea Ur se construiește un ziggurat (turn masiv în trepte cu un templu în vârf).

AFRICA

cca 6000 î.H. Locuitorii din deșertul Sahara îmblânzesc vite.

cca 5000 Deșertul Sahara, cândva acoperit de vegetație, e încă fertil pe alocuri. Aici s-au descoperit urme ale creșterii vitelor. Pe măsură ce regiunea continuă să se deșertifice, mulți locuitori din zonă migrează către valea Nilului.

cca 5000 În Egipt începe practicarea agriculturii. Se dezvoltă olăritul, fabricarea inului și, ulterior, prelucrarea metalelor.

cca 4000 Câmpiile fertile din Sahara sunt deșertificate complet.

EGIPTUL ANTIC

Remarcabila civilizație a Egiptului antic s-a dezvoltat pe malurile fluviului Nil. În cca 3300 î.H. au apărut două regate: Egiptul de Sus și Egiptul de Jos, iar egiptenii au inventat hieroglifile, o formă de scriere pictografică.

În cca 3100, cele două state s-au unit sub faraonul Menes. Egiptenii antici au creat opere remarcabile de artă și arhitectură și adevărate minuni ingineresti sub forma piramidelor (vezi mai jos), care erau morminte regale.

hieroglif egiptene

cca 2686–2181 Regatul Vechi al Egiptului: dinastiile III, IV, V și VI. Sunt construite piramidele.

cca 2180–2040 Prima Perioadă Intermediară: dinastiile VII–X

cca 2040–1720 Regatul Mijlociu al Egiptului: dinastiile XI–XIII

piramidă și Sfinxul de la Gizeh, Egipt

ASIA

cca 9000–5000 î.H. Perioada Jomon în Japonia: se practică vânătoarea și pescuitul.

cca 5000 China adoptă treptat agricultura. Pe malurile fluviului Huang He (Fluviul Galben) se dezvoltă cultura Yangshao. Se cultivă mei, fructe, alune și legume, se cresc porci și câini.

cca 4000 Pe malurile fluviului Yangtze (Fluviul Albastru) se practică agricultura. Începuturile cultivării orezului.

cca 4000 Pe valea Indului, în India, iau naștere comunități de agricultori.

cca 3000 Pe insulele japoneze trăiesc vânători-culegători. Se dezvoltă ceramica.

cca 2700 În China începe fabricarea mătăsii.

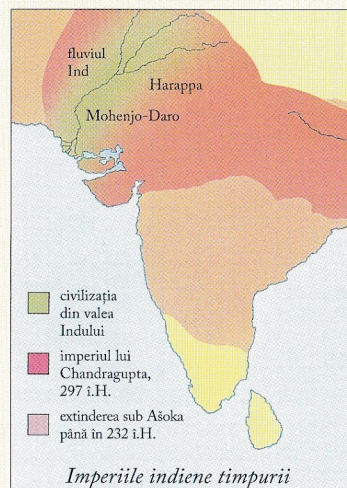
cca 2500 Perioada Longshan în China. Agricultorii se organizează mai bine și cresc găini, vite, oi, capre și bivoli.

figurină de lut ars din valea Indului

CIVILIZAȚIA DE PE VALEA INDULUI

În perioada 2500–1800 î.H., în India a înflorit civilizația din valea Indului, care avea legături în vest până în Mesopotamia. Reprezentanții ei au construit orașe mari, cu clădiri publice și sisteme de igienă publică dezvoltate și cu o formă specifică de scriere. Cele mai cunoscute situri arheologice sunt Mohenjo-Daro și Harappa.

Imperiile indiene timpurii

cca 2500–1500 Cultură a Epocii Bronzului în Bactria, Asia Centrală

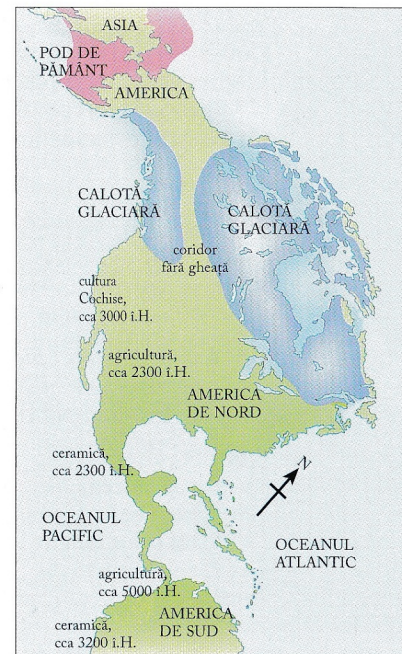
cca 2205 După tradiție, anul instaurării dinastiei Xia în China

AMERICILE

cca 15 000 î.H. Primii locuitori ai Americii de Nord vin din Asia, pe poduri de pământ și gheață.

Traversarea se făcea probabil pe podurile de pământ formate atunci când marea îngheța sau nivelul apei scădea.

cca 10 000–8000 Locuitorii timpurii ai Americii de Nord vânează animale mari.

cca 8000–1000 America de Nord: oamenii se răspândesc în câmpii, în păduri, în deșerturi uscate sau înghețate și trec treptat de la traiul de vânător la o viață mai sedentară.

cca 5000 Cultivarea porumbului în America Centrală

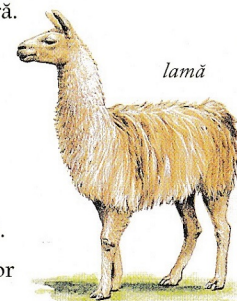
cca 3500 În Peru, lama este folosită pentru prima oară ca animal de povară.

cca 3200 În Ecuador se practică olăritul.

cca 3000 Populații Cochise de vânători-culegători trăiesc în sud-vestul Americii de Nord.

cca 2300 Începuturile agriculturii duc la apariția unor sate permanente în Mexic.

cca 2300 Ceramica se răspândește în Mexic și Guatemala.

lama

EUROPA

2000 î.H.

cca 2000 î.H. În estul Europei se folosesc cai și vehicule cu roți.

CIVILIZAȚIA MINOICĂ

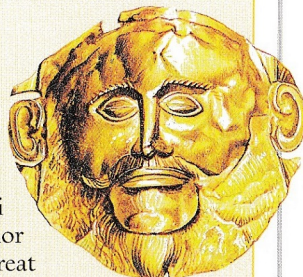
Prima civilizație europeană cunoscută s-a dezvoltat în Creta, în cca 3000–2000 î.H. O numim minoică după Minos, un rege local legendar. Reprezentanții ei au construit orașe bine organizate, erau meșteșugari iscusiți și făceau comerț cu alte popoare mediteraneene. Epoca lor de aur se împarte în Prima și a Doua Perioadă a Palatelor (cca 2000–1700 și cca 1700–1450), când au fost construite palate spectaculoase, de pildă, la Cnossos, Malia și Phaistos. Din cca 1650, minoienii au avut o scriere numită liniar A.

Capul acestui taur este de fapt un vas numit riton, folosit pentru a turna ofrande lichide zeilor.

cca 2000–1500 Cultura Wessex în sudul Britanniei

MICENIENII

În cca 1600–1200 î.H., Grecia a fost dominată de așa-numiții micenieni, după Micene, localitatea unde au fost descoperite prima oară ruine rămase de la ei. Micenienii erau împărțiți în regate mici, organizate în jurul câte unei cetăți. Au preluat controlul asupra rutelor comerciale minoice și, în cca 1400, au creat liniar B, o formă timpurie a scrierii grecești.

cca 1450 Eruptie vulcanică pe Thera, o insulă lângă Creta

cca 1450 Căderea Cnossosului. Micenienii invadează Creta.

cca 1300 Cultura câmpurilor de urne din Europa Centrală – Epoca Bronzului

cca 1250 Războiul Troian dintre micenieni și troieni (numit după orașul Troia din Turcia) se încheie cu distrugerea Troiei.

Micenienii i-au păcălit pe troieni dăruindu-le un cal de lemn în care erau ascunși soldați.

cca 1200 Cetățile miceniene sunt treptat abandonate.

cca 1100–800 „Epoca întunecată” a Greciei: civilizația miceniană apune, vechile orașe sunt distruse, populația se dispersează, iar scrierea este uitată.

1001 î.H.

ORIENTUL MIJLOCIU

cca 2000 î.H. În Anatolia, Turcia, sosesc hitiții.

BABILONUL ȘI ASIRIA

În cca 2000 î.H., amoriții, un trib din deșert, au întemeiat regate în jurul vechilor orașe-state din Mesopotamia. Două dintre ele – Babilonul și Asiria – au devenit imperii. Sub regele Hammurabi (cca 1792–1750), Babilonul a cucerit Akkadul, Sumerul și alte teritorii.

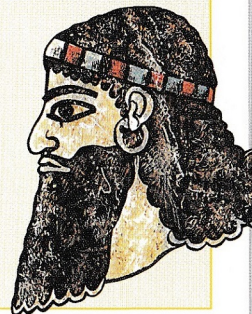

aur asirian

Hammurabi a fost și un excelent administrator, preocupat de bunăstarea supușilor săi.

Principalele cetăți asiriene erau Assur și Ninive. Asirienii erau un popor agresiv, militaros. Sub rege Shamshi-Adad I și sub fiul lui și urmașul lui, Ishme Dagan I, regatul lor a devenit pentru prima oară imperiu (cca 1814–1754).

cap de asirian

cca 1650–1450 Regatul Vechi Hitit: hitiții întemeiază state mici în Turcia. În cca 1595 jefuiesc Babilonul.

cca 1550–1200 Cea mai mare parte a Canaanului se află sub stăpânire egipteană.

cca 1500 Pe teritoriul Iranului de azi se așază populații ariene.

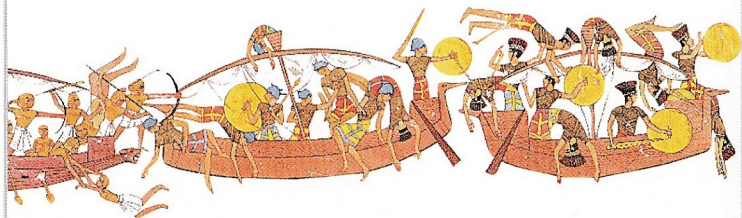
cca 1450 Imperiul Asirian este cucerit de populațiile Mitanni.

cca 1450–1200 Regatul Nou al hitiților se întinde de la Marea Mediterană până la Golful Persic.

cca 1400 Egiptenii menționează pentru prima dată grupuri de invadatori mediteraneeni numiți „popoarele mării”.

cca 1375–1047 Imperiul de Mijloc al Asiriei

cca 1300 În Iran se instalează mezii și perșii.

reconstituirea unei bătălii dintre egipteni și „popoarele mării”, după o sculptură de la Luxor, Egipt

cca 1250 În Canaan sosesc israeliții (vechii evrei).

cca 1200 „Popoarele mării” cuceresc Ciprul și mai multe orașe mediteraneene, distrugând până în cca 1195 cea mai mare parte din Imperiul Hitit.

cca 1200–1000 În Liban se afirmă fenicienii, care întemeiază cetățile Byblos, Sidon, Beirut și Tir. Alfabetul lor va sta la baza celor grecesc, latin și a alfabetelor romanice moderne.

cca 1150 Peleset (filistenii), comunitate provenită dintre „popoarele mării”, se așază în Canaan, numit ulterior, după ei, Palestina.

cca 1020 Saul devine rege al Israelului.

cca 1010–926 Regatul unit al Israelului

AFRICA

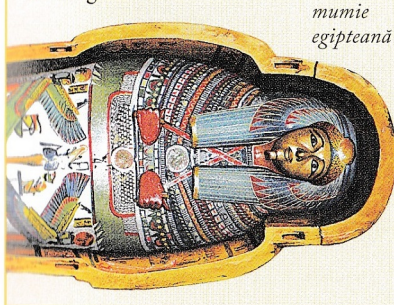
cca 1720 î.H.
Egiptul este invadat
de hicsoși.

cca 1674–1567 A Doua
Perioadă Intermediară în
Egipt: dinastiile XIV–XVII

cca 1600–1000 Egiptul controlează
regatul Kuș (Sudan).

REGATUL NOU AL EGIPTULUI

În cca 1567–1085 î.H., Regatul Nou
(dinastiile XVIII–XX) a reprezentat
perioada de vârf a puterii Egiptului.
Regii săi războinici, numiți faraoni,
au cucerit un imperiu întins și au
fost înmormântați în camere
mortuare frumos decorate, săpate
adânc în versanții Văii Regilor
de lângă Teba.

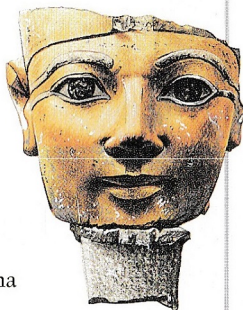

mumie
egipteană

cca 1500 În Africa de Vest sunt domesti-
cite vite și capre.

1490–1468 Domnia
lui Hatshepsut,
faraon-femeie.

cap sculptat al
lui Hatshepsut

cca 1450 Imperiul
egiptean atinge maxima
expansiune.

1364–1347 Domnia lui Amenhotep
al IV-lea, care încearcă fără succes să
impună venerarea unui singur zeu

cca 1285 Bătălia de la Kadesh dintre
egipteni și hitiți se încheie cu un rezultat
nedecis.

1280 Ramses al II-lea al Egiptului face
pace cu hitiții.

1190 Ramses al III-lea al Egiptului
învinge „popoarele mării”.

cca 1085 Nubia și Kuș își recapătă
independența față de Egipt.

1085–656 A Treia Perioadă Intermedia-
ră: dinastiile XXI–XXV. Egiptul intră
în declin.

machete de
bărci de pescuit
egiptene,
descoperite
într-un mormânt

ASIA

cca 1800 î.H. Civi-
lizația din valea
Indului intră în
regres, în parte din
cauza sosirii indo-eu-
ropenilor (arienilor)
dinspre nord-vest,
începând cu cca 1500,
în parte din cauza
revărsării Indului,
care distruge orașe
aflate deja în declin.
Arienii se răspândesc
în est până spre valea
Gangelui.

cca 1766–1027 Prima
dinastie chineză atestată,
Shang. China este un stat
feudal, cu orașe fortifica-
te și temple conduse de
preoți-regi.

Epoca Bronzului în China
începe odată cu dinastia
Shang. Astfel de vase
sofisticate erau folosite în
ceremoniile religioase.

cca 1500–600 Perioada
Vedică în India, când sunt compuse
Vedele, poeme religioase transmise oral
între generații și devenite baza religiei
hinduse. Arienii întemeiază mai multe
regate, fiecare condus de un rajah, și
împart oamenii în clase sociale: preoți,
războinici, țărani, negustori și dravidi-
eni (non-arieni). Aceasta este originea
sistemului de caste din hinduism.

cca 1400 Primele atestări
ale scrierii în China

scriere chineză pe
un os-oracol – os
despre care se
credea că
prezice
viitorul

cca 1027–221 Dinastia Zhou îi detronează
pe regii Shang ai Chinei. Urmează o
perioadă de creștere economică și comer-
cială, dar și de instabilitate și războaie.

ornament pentru
un car tras de cai,
provenit dintr-un
mormânt de lângă
Luoyang, capitala
dinastiei Zhou

statuie reprezentând
poate un conducător
sau un preot din
valea Indului

AMERICILE

cca 2000 î.H. Apar primii locuitori ai
ținuturilor arctice.

cca 2000 Primele mărturii ale
cultivării porumbului și ale prelucrării
metalelor în Peru

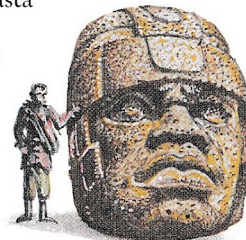
cca 2000–1500 Ceramica se
răspândește printre agricultorii din
Peru.

cca 2000–1000 Începuturile culturii
maya din America Centrală – așa-numi-
ta Perioadă Preclasică Timpurie.
Agricultorii încep să întemeieze sate.

cca 1800–900 Perioada Inițială în
Peru. Oamenii se așază în sate
permanente și încep să se organizeze
social și religios. Se răspândește
folosirea ceramicii.

cca 1500 America de Nord: agricultura
se răspândește în sud-est și, ceva mai
târziu, în partea central-nordică
a continentului.

cca 1500 î.H.–200 d.H. Cultura
olmecă de pe coasta
Golfului Mexic.
Olmecii folosesc
hieroglife
(o scriere
pictografică)
și calendare,
înaltă
construcții cu
rol ceremonial
în La Venta și în alte
locuri și cioplesc
figurine de jad și
capete enorme
din bazalt.

Acest cap enorm
a fost sculptat
dintr-un singur
bloc de piatră.

cca 1200 Olmecii construiesc o serie
de temple la San Lorenzo, în Mexic.

cca 1200–300 Populațiile Chavin
întemeiază prima civilizație sud-ameri-
cană. Cioplitori pricepuți, ei constru-
iesc temple uriașe, cu numeroase
sculpturi, și sunt primii sud-americani
care prelucurează aurul.

ornament
de aur creat poate
pentru un preot
Chavin

2000 î.H.

1001 î.H.